

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยในครั้งนี้มีเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542
2. ความหมายของการมีส่วนร่วม
3. ชุมชนกับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
4. การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
5. แนวทางการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542

สาระสำคัญของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มีเนื้อหาสาระโดยย่อต่อไปนี้

1.1 ความหมายและหลักการ เนื่องจากการศึกษามีบทบาทสำคัญสูงสุดต่อการพัฒนาประเทศ ดังนั้นจึงต้องจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนไทยให้สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ระบุว่า ภาระงานและกระบวนการศึกษายึดหลักสำคัญ 3 ประการคือ เป็นการศึกษาสำหรับคนทั่วไปตลอดชีวิต ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและเป็นการพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอต่อเนื่อง

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

มาตรา 6 การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

มาตรา 7 ในกระบวนการเรียนรู้ต้องปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมือง การปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิ หน้าที่ เสรีภาพ การเคารพกฎหมาย ความเสมอภาคและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปวัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง

มาตรา 8 การจัดการศึกษาให้ยึดหลักดังนี้

1. เป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน
2. ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
3. การพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง

มาตรา 9 การจัดระบบโครงสร้างและกระบวนการจัดการศึกษา ให้ยึดหลักดังนี้

1. มีเอกภาพด้านนโยบายและมีความหลากหลายในการปฏิบัติ
2. มีการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษาและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
3. มีการกำหนดมาตรฐานการศึกษา และจัดระบบประกันคุณภาพการศึกษาทุกระดับและประเภทการศึกษา
4. มีหลักการส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพครู ณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา และการพัฒนาครู ณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง
5. ระดมทรัพยากรจากแหล่งต่างๆ มาใช้ในการจัดการศึกษา
6. การมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น

จากความมุ่งหมายและหลักการของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 สรุปได้ว่า ชุมชนมีความสำคัญต่อการบริหารการศึกษา การแลกเปลี่ยน เรียนรู้ซึ่งกันและกันระหว่างสถานศึกษากับชุมชน สามารถระดมทรัพยากรทุกอย่างมาใช้ในการศึกษา ส่งผลให้ชุมชนเข้มแข็งและการบริหารจัดการศึกษาประสบผลสำเร็จและมีคุณภาพ

1.2 สิทธิและหน้าที่ทางการศึกษา บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี ที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย และเน้นเป็นพิเศษสำหรับคนพิการและผู้ด้อยโอกาส รวมทั้งผู้มีความสามารถพิเศษด้วย

บุคคล ชุมชนและสถาบันต่างๆ และสถานประกอบการมีสิทธิจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน บิคารมารดาและผู้ปกครองมีสิทธิได้รับการสนับสนุน และเงินอุดหนุนจากรัฐในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานแก่บุตรหรือบุคคลในความดูแล รวมทั้งได้รับการลดหย่อนหรือยกเว้นภาษีสำหรับค่าใช้จ่ายทางการศึกษา

1.3 ระบบการศึกษามี 3 ระบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย สถานศึกษาอาจจัดการศึกษาได้ทั้ง 3 ระบบ ให้มีการเทียบโอนระหว่างระบบ

ระดับการศึกษามี 2 ระดับคือ การศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี ก่อนอุดมศึกษาและระดับอุดมศึกษาที่แบ่งเป็นระดับต่ำกว่าปริญญาให้มีการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี สำหรับผู้มีอายุ 6-19 ปี

การศึกษาขั้นพื้นฐานจัดได้ที่โรงเรียน ศูนย์การเรียนรู้และที่อื่นๆ ชุมชนศึกษาจัดในมหาวิทยาลัย สถาบันหรือหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่น กรมอาชีวศึกษา นอกจากจัดในสถานศึกษาของรัฐและเอกชนแล้ว สามารถจัดในสถานประกอบการได้ด้วย

1.4 แนวทางในการจัดการศึกษา หลักสูตรต้องบรรจุเรื่องความรู้ ทักษะคุณธรรมทุกระดับชั้น และให้มีเนื้อหาเกี่ยวกับตนเอง สังคม ศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม ภูมิปัญญาวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี โดยถือหลักทุกคนสามารถพัฒนาตนเองได้และผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

มาตรา 29 ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษา มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสารและรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่างๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนาระหว่างชุมชน

1.5 การบริหารและจัดการศึกษา มีกระทรวงการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม กระทรวงยุติธรรม ทำหน้าที่กำกับ ดูแลการศึกษาทุกระดับ ทุกประเภท กำกับดูแลการศาสนา ศิลปวัฒนธรรม กำหนดนโยบายแผนและมาตรฐานการศึกษา สนับสนุนทรัพยากรเพื่อการศึกษา ศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม รวมทั้งติดตามตรวจสอบประเมินผลการจัดการศึกษา

ในกระทรวงมีสภาการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมและคณะกรรมการ 3 คณะ คือ คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน คณะกรรมการการอุดมศึกษาและคณะกรรมการการศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม สำหรับหน่วยงานอื่นๆ ในส่วนกลางอาจจัดขึ้นตามความจำเป็น

ให้มีเขตพื้นที่การศึกษามีหน้าที่ในการกำกับดูแลการศึกษาขั้นพื้นฐาน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความพร้อม สามารถจัดการศึกษาตามหลักเกณฑ์และวิธีการ ที่เหลือ

กระทรวงศึกษาธิการกำหนด สถานศึกษาระดับอุดมศึกษา และสถานศึกษาเอกชนเป็นนิติบุคคลและมีคณะกรรมการบริหาร รัฐต้องสนับสนุนเงินด้านการอุดหนุน การลดหย่อนและการยกเว้นภาษีแก่สถานศึกษาเอกชน

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

มาตรา 39 ให้กระบวนการกระจายอำนาจการบริหารและจัดการศึกษา ด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารบุคคลและการบริหารทั่วไป ไปยังคณะกรรมการและสำนักงาน การศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง

มาตรา 40 ให้คณะกรรมการโรงเรียนทำหน้าที่กำกับและส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมของสถานศึกษา ประกอบด้วย ผู้แทน ผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่าและผู้ทรงคุณวุฒิ โดยให้ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกรรมการและเลขานุการของคณะกรรมการโรงเรียน

1.6 มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษาให้มีสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษาทุกแห่งทุกระดับอย่างน้อย 1 ครั้ง ทุก 5 ปี

1.7 กรูและบุคลากรทางการศึกษา ให้มีองค์กรวิชาชีพครูและผู้บริหารการศึกษา ทำหน้าที่กำหนดมาตรฐานวิชาชีพออก และถอดถอนใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้บริหารการศึกษา มีองค์กรกลางบริหารงานบุคคลของข้าราชการครู มีกฎหมายว่าด้วยเงินเดือนและค่าตอบแทนครู มีกองทุนส่งเสริมและพัฒนาคูและบุคลากรทางการศึกษา

1.8 ทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา ให้รัฐจัดสรรงบประมาณแผ่นดินเพื่อการศึกษาในรูปค่าใช้จ่ายดำเนินงานเงินอุดหนุน จัดตั้งกองทุนและอื่นๆ ให้แก่สถานศึกษา ครอบครัว ชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จัดการศึกษา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (2542:29)

มาตรา 32 ให้มีการระดมทรัพยากรและการลงทุนด้านงบประมาณ การเงิน และทรัพย์สิน ทั้งจากรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ สถาบันสังคมอื่น และต่างประเทศมาใช้ในการศึกษาดังนี้

1. ให้รัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา โดยอาจจัดเก็บภาษีเพื่อการศึกษาได้ตามความเหมาะสม ทั้งนี้ให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด

2. ให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่น ระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาโดยเป็นผู้จัดและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา บริจาคทรัพย์สิน และทรัพยากรอื่นให้แก่สถานศึกษา และมีส่วนร่วมรับภาระค่าใช้จ่ายทางการศึกษาตามความเหมาะสมและความจำเป็น

ทั้งนี้ ให้รัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่งเสริมและให้แรงจูงใจในการระดมทรัพยากรดังกล่าว โดยการสนับสนุน การอุดหนุนและใช้มาตรการลดหย่อนหรือยกเว้นภาษีตามความเหมาะสมและความจำเป็น ทั้งนี้ให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด

1.9 เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ให้รัฐจัดสรรคลื่นความถี่วิทยุโทรทัศน์โทรคมนาคมและสื่อสารรูปอื่นๆ เพื่อประโยชน์ทางการศึกษาและส่งเสริมสนับสนุน ระดมทุนวิจัย พัฒนาการผลิตสื่อและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาทุกรูปแบบ

1.10 บทเฉพาะกาล ให้มีคณะกรรมการปฏิรูปการศึกษาเป็นองค์กรมหาชน ทำหน้าที่ปรับปรุงแก้ไขกฎหมายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาให้สำเร็จภายใน 3 ปี ในช่วงเวลาที่ังไม่ดำเนินการตามกฎหมายใหม่ให้ใช้กฎหมายเก่าไปก่อน

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติดังกล่าว มีการปรับปรุงให้เหมาะสมยิ่งขึ้น เพื่อให้เป็นหลักในการดำเนินการทางการศึกษาที่ถูกต้องชัดเจน เป็นก้าวใหม่ของวงการศึกษา มีเจตนารมณ์เปรียบเหมือนกฎหมายปฏิรูปการศึกษาของชาติ ทำให้ประชาชนเข้าถึงการศึกษา เพื่อเรียนรู้และสามารถพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะกฎหมายฉบับนี้ได้กำหนดไว้อย่างชัดเจนว่าบุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไปจนถึงการศึกษาระดับสูง ที่รัฐต้องจัดให้ทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย ทั้งนี้รวมถึงคนพิการ ผู้ด้อยโอกาสหรือผู้มีความต้องการพิเศษก็ได้รับความคุ้มครองจากกฎหมาย ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าดีใจอย่างยิ่งเพราะได้มีการพูดกันมานานนับสิบปี ก็ไม่ประสบผลสำเร็จถ้าพระราชบัญญัตินี้ผ่านวาระที่สองและวาระที่สาม และนำออกมาใช้เป็นกฎหมาย ก็นับเป็นก้าวใหม่ของวงการการศึกษาไทย เป็นความพยายามผลักดันให้เกิดการพัฒนาในด้านการศึกษาก็จะเห็นเป็นรูปธรรม และสามารถปฏิบัติได้ทันที นอกจากนี้ยังมีเรื่องอื่นๆ ที่น่าสนใจอีกมากมาย เช่น การมีกระทรวงเดียว 4 สำนักงาน การออกไปประกอบวิชาชีพครู การแยกกฎหมายเงินเดือนฯ ซึ่งพร้อมที่จะให้สภาผู้แทนราษฎรพิจารณาในวาระที่สองและวาระที่สาม

แนวทางการปฏิรูปการศึกษา

ได้มีการวางแผนทางปฏิรูปการศึกษาตามร่างพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 10 ประเด็น คือ

1. การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนให้มีสภาพแวดล้อมที่ผู้เรียนมีความสุข
2. การจัดบริการทางการศึกษาสำหรับกลุ่มที่มีความต้องการพิเศษ ทั้งกลุ่มด้อยโอกาส คนพิการและผู้มีความสามารถอื่นๆ อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม
3. การคืนอำนาจการจัดการศึกษาแก่ผู้เรียนและทุกกลุ่มในสังคม โดยส่งเสริมให้ครอบครัว ชุมชน สถาบันศาสนา สถานประกอบการและส่วนต่างๆ ของสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

4. คุณภาพและมาตรฐานการศึกษา ส่งเสริมให้มีการนำระบบการประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทั้งภายในและภายนอกมาใช้ เพื่อการปรับปรุงและพัฒนา

5. กระจายอำนาจ การบริหารและการจัดการศึกษาให้มีการกระจายอำนาจจากส่วนกลางไปยัง “สถานศึกษา” โดยบริหารในรูปของ “คณะกรรมการสถานศึกษา” เพื่อให้หน่วยงานจัดการเรียนการสอนโดยตรงและใกล้ชิดกับผู้เรียนมากที่สุด มีอิสระในการจัดการศึกษา

6. การพัฒนาครูและผู้บริหารการศึกษา เพื่อให้มีความเป็นมืออาชีพมากขึ้น โดยจะกำหนดมาตรการในเรื่อง ใบอนุญาตประกอบวิชาชีพและเรื่องเงินเดือน เพื่อให้วิชาชีพครูเป็นที่รวมของคณดี คนเก่งและยกย่องอาชีพครูให้อยู่เป็นอาชีพที่มีเกียรติและศักดิ์ศรี

7. ทรัพยากรเพื่อการศึกษา ระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาจาก หลายส่วน มาจัดสรรให้เป็นรายหัวและตรงไปที่ “ผู้เรียน” ซึ่งจะก่อให้เกิดความถูกต้องและจรัสแสง เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา

8. สื่อและเทคโนโลยีการศึกษา สร้างสังคมแห่งการเรียนรู้โดยสนับสนุนความร่วมมือในเรื่องสื่อและเทคโนโลยี มีเครือข่ายห้องสมุดและสื่อวิทยุ โทรทัศน์ ที่ให้บริการแก่คนไทยทุกคนอย่างทั่วถึงและเพื่อประโยชน์สูงสุดด้านการศึกษาแก่ประชาชน

9. การอุดมศึกษา ส่งเสริมให้มีเอกภาพบนความหลากหลาย มีการประกันคุณภาพและปรับระบบให้สามารถเทียบโอนกันได้ เพื่อรองรับผู้เรียนที่จะจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน

10. การศึกษาขั้นพื้นฐาน เน้น รัฐธรรมนูญกำหนดให้บุคคลมีสิทธิในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปี รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย ซึ่งจะมีผลบังคับใช้ภายในปี 2545

การปฏิรูปการศึกษาทั้ง 10 ประเด็นดังกล่าว สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติถือเป็นภารกิจหลัก เพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการศึกษาไทยไปสู่อนาคตที่มีเป้าหมายแน่นอนทั้งนี้ต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายในสังคม เพื่อยกฐานะของการศึกษาไทยให้ทัดเทียมต่างประเทศ

การแก้ไขปรับปรุงพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ในบทเฉพาะกาลที่ให้มีคณะกรรมการปฏิรูปการศึกษา ทำหน้าที่ปรับปรุงแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาให้เสร็จภายใน 3 ปี คือ จะต้องเสร็จเรียบร้อย เดือนสิงหาคม 2545 แต่มีปัญหาบางประการ กฎหมายฉบับต่างๆ ยังไม่เสร็จสมบูรณ์ ยังมีการอภิปรายถึงข้อสรุปอยู่ และยังไม่เสนอเข้าสู่สภาเป็นจำนวนมาก จึงยืดเวลาออกไปอีก และได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมเป็นฉบับที่ 2 พุทธศักราช 2545 และกำหนดแนวทางปฏิรูปการศึกษาใหม่ให้เหมาะสมมากยิ่งขึ้น โดยมีเป้าหมายดังนี้

1. ปรับวิธีคิดในการจัดการศึกษา
2. ปรับระบบและโครงสร้างการจัดการศึกษา
3. ปรับปรุงคุณภาพครู ผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษา
4. จัดให้มีอุปกรณ์และเทคโนโลยีทางการศึกษาที่เหมาะสมเพียงพอ

สำนักงานปฏิรูปการศึกษา (สปศ.) ได้จัดทำเอกสารปฏิรูปการศึกษาเพื่อชี้แจงแก่ประชาชน อันจะเป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจของรัฐบาลในเอกสารดังกล่าวให้ความสำคัญกับการปฏิรูปการศึกษา 5 ด้าน คือ

4.1 ปฏิรูประบบการศึกษาให้สอดคล้องกันทั้งระบบ ทั้งในระบบ

และนอกระบบ

4.2 ปฏิรูปการเรียนรู้ โดยให้ความสำคัญแก่หลักสูตร ผู้เรียน เนื้อหาสาระ วิธีการเรียนการสอน แหล่งการเรียนรู้และกระบวนการเรียนรู้ในชุมชน

4.3 ปฏิรูประบบการบริหารและการจัดการศึกษาทั้งของหน่วยงานรัฐ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นและเอกชนโดยเน้นการกระจายอำนาจ

4.4 ปฏิรูปครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา ตามมาตรฐาน และจรรยาบรรณของวิชาชีพ

4.5 ปฏิรูประบบทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศนโยบาย ปฏิรูปการศึกษา เพื่อเกิดผลในเชิงรูปธรรม และนำไปสู่การปฏิบัติที่เกิดประโยชน์สูงสุด รวมทั้งจะเห็นผลในเร็ววัน

การกระจายอำนาจสู่โรงเรียนที่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 จึงเป็นอีกกลยุทธ์หนึ่งในการบริหารและการจัดการศึกษา เพื่อการปฏิรูปการศึกษาให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพ สร้างความเข้มแข็งในการบริหารให้กับโรงเรียน ตลอดจนการพัฒนาโครงสร้างระบบบริหารจัดการคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

จากภาพความสำคัญจำเป็น โรงเรียนเป็นหน่วยงานปฏิบัติร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์การชุมชน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์การเอกชน องค์วิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสารและรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่างๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนา ระหว่างชุมชน จัดการศึกษาที่จะทำให้ผลผลิตคือนักเรียนมีคุณภาพซึ่งสามารถตอบสนองความต้องการของประเทศชาติในการพัฒนาคุณภาพของคนในชาติ เพื่อเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพของประเทศ

2. ความหมายของการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมเป็นหัวใจสำคัญของการดำเนินงาน เพื่อพัฒนางานในด้านต่างๆ ให้เกิดประสิทธิภาพ มีการประสานงาน รับผิดชอบงานร่วมกัน ณัฐวุฒิ หลวงธิดา (2549:12) ได้ให้ความหมาย การมีส่วนร่วมไว้ว่าการมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชน หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมามีส่วนร่วมในการตัดสินใจในกิจการต่างๆ สนับสนุนตัดสินใจ กำหนดการวางแผนอย่างมีระบบ กำหนดนโยบาย มีการติดตามผลและประเมินผลงานร่วมกัน นำผลการปฏิบัติไปปรับปรุงพัฒนางานในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ไป สวรรศ วงศ์สิงห์ (2547:22) ให้ความหมาย การมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจในกิจการใดๆ ที่มีผลกระทบถึงตัวประชาชนหรือชุมชนนั้นๆ ทรงพล ทรงจำ (2541:6) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของชุมชน การมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นกิจกรรมพื้นฐานในการพัฒนาต่างๆ ซึ่งหลายฝ่ายเชื่อว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นทางเลือกหนึ่งที่จะช่วยให้ชุมชนพึ่งตนเองได้

แนวคิดของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของประเทศไทยในปัจจุบัน ได้ให้ความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชนและถือว่าเป็นเสาหลักของการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน จากการประชุมสุดยอดด้านสิ่งแวดล้อมโลกที่เมืองริโอ เดอ จาเนโร ประเทศบราซิล ได้ทำให้เป็นที่ประจักษ์ว่าความยั่งยืนในการพัฒนานั้นสำคัญที่คนและชุมชน ยิ่งกว่าเครื่องมือหรือเทคโนโลยีใดๆ รัฐและผู้สนับสนุนจากภายนอกต้องรู้ที่จะปล่อยปึ่งถึงเวลาอันเหมาะสม และมอบความไว้วางใจให้แก่ชุมชน หรือองค์กรชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมใน กระบวนการจัดการตั้งแต่แรกจนถึงการตรวจสอบคุณภาพ (คณะศึกษาศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์, 2539) แต่จากปรากฏการณ์ที่ผ่านมาบนเส้นทางการศึกษาไทย การศึกษายังไม่ได้ตอบสนองกับความต้องการและไม่สอดคล้องกับสภาพชีวิตที่เป็นจริงของประชาชน ทั้งทำลายวัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชนทำให้เกิดความแปลกแยกทางวัฒนธรรม (กาญจนา แก้วเทพ, 2532)

การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกิจกรรมพื้นฐานในการพัฒนาด้านต่างๆ ซึ่งหลายฝ่ายเชื่อว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นทางเลือกหนึ่งที่จะช่วยให้ชุมชนถึงตนเองได้ แต่ถึงกระนั้นก็ตามแม้จะมีการกล่าวถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนและมีการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ แต่ก็ยังไม่สามารถทำให้ประชาชนในชนบทพึ่งตนเองได้ และชุมชนไม่มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริง อย่างไรก็ตามนักวิชาการและนักพัฒนาที่สนใจงานพัฒนาที่ได้ให้ความสำคัญกับเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชน พยายามที่จะเสนอแนวคิดเรื่องการมีส่วนร่วมอยู่เสมอ เช่น การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาได้มีผู้เสนอไว้ดังนี้ คือ

อकिन รฟิพัฒน์ (2531:49-50) ได้สรุปไว้ว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนน่าจะพิจารณาได้ใน 2 ลักษณะ คือ

1. พิจารณาจากช่วงจังหวะเวลาในการเข้าร่วมกิจกรรมโดยลักษณะการเข้าร่วมอาจครอบคลุมถึงการเข้าร่วมในช่วงจังหวะเวลาต่างๆ ของกิจกรรมดังนี้

1.1 ชุมชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา พิจารณาปัญหาจัดระดับความสำคัญของปัญหา

1.2 ชุมชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการค้นหาสาเหตุแห่งปัญหา

1.3 ชุมชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการค้นหาและพิจารณาแนวทาง วิธีการแก้ปัญหา

1.4 ชุมชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหา

1.5 ชุมชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการประเมินผลการพัฒนา

2. พิจารณาจากเงื่อนไขการมีส่วนร่วมว่าลักษณะการเข้าร่วมอาจขึ้นอยู่กับเงื่อนไขต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับโครงการ เช่น

2.1 เข้าร่วมกิจกรรมเพราะความเกรงใจ ถูกบังคับ บังคับใจเฉพาะหน้า

2.2 เข้ามามีส่วนร่วมเพราะเข้าใจวัตถุประสงค์ของกิจกรรม

2.3 เข้าร่วมเพราะว่ากิจกรรมจะก่อให้เกิดประโยชน์ระยะยาวให้กับตนและ

ชุมชน

ไพรัตน์ เดชะรินทร์ (2531:84) ได้สรุปไว้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนอาจตีความได้แตกต่างกันที่ผ่านๆ มาตีความกันในแง่การเข้าร่วมสมทบแรงงาน วัสดุ เงิน ร่วมคิดร่วมวางแผน ร่วมกันทำ แต่การมีส่วนร่วมในปัจจุบันและอนาคตจะเน้นเรื่องการมีส่วนร่วมคิดร่วมวางแผน ร่วมทำ และร่วมบำรุงรักษามากกว่าการช่วยเหลือในรูปแบบอื่นๆ แม้ว่าจะยังมีหลักการที่จะให้ร่วมสมทบเรื่อง วัสดุ เงิน แรงงาน ก็ตาม การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการศึกษานับว่าเป็นกระแสหนึ่งที่กำลังได้รับการยอมรับมากขึ้นในปัจจุบันเพราะจะเป็นทางออกสำหรับการจัดการศึกษาในอนาคต แต่เท่าที่ผ่านมาชุมชนยังมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาน้อยมาก และภายใต้ขอบเขตการมีส่วนร่วมดังกล่าวยังจำแนกได้เป็นลักษณะที่ไม่ค่อยมีความหมายเท่าใดนัก การมีส่วนร่วมเป็นไปเพื่อประโยชน์ของฝ่ายใด ฝ่ายใด ชุมชนเป็นเพียงแต่เข้าไปให้การสนับสนุนให้ความร่วมมือปฏิบัติตามความต้องการของโรงเรียนเท่านั้น โอกาสที่จะมีส่วนร่วมในระดับที่สูงขึ้นหรืออย่างมีความหมายมากยิ่งขึ้นอันเป็นลักษณะการมีส่วนร่วมที่แท้จริงนั้นคงมีอยู่แน่ เพียงแต่รอเวลาให้ฝ่ายต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะฝ่ายโรงเรียนจะทำให้โอกาสนี้กลายเป็นการปฏิบัติจริงให้ได้นั่นเอง

ไพโรจน์ สุทธัมฤทธิ์ (2531:25-27) ได้สรุปไว้ว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นการเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการตั้งแต่แรกเริ่มต้นจนกระทั่งจบโครงการ คือเริ่มต้นตั้งแต่ร่วมทำการศึกษาค้นคว้าปัญหาและความต้องการ ร่วมคิดและหาวิธีแก้ปัญหาหรือสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ร่วมวางแผนนโยบาย แผนงานหรือโครงการ ร่วมตัดสินใจการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อชุมชนร่วมปฏิบัติตามนโยบายหรือแผนงานให้บรรลุผลตามที่กำหนดไว้และควบคุมติดตามประเมินผล สำหรับการมีส่วนร่วมไม่แท้จริงเป็นการมีส่วนร่วมเพียงบางส่วน โดยเฉพาะเข้าร่วมในการปฏิบัติตามโครงการที่กำหนดไว้แล้ว กิจกรรมใดๆ ก็ตามหากเปิดโอกาสให้ชุมชนเพียงแต่เข้าไปเป็นสมาชิก มาร่วมเสียสละเวลา เงิน วัสดุ ร่วมพิจารณาแต่ไม่แสดงความคิดเห็นหรือร่วมลงมือปฏิบัติในสิ่งที่ถูกกำหนดมาจากทางราชการหรือที่อื่นนั้น ไม่สมควรเรียกว่าเป็นการมีส่วนร่วมของชุมชนเลย อาจกล่าวได้ว่าส่วนใหญ่ชุมชนมิได้มีส่วนร่วมในการกำหนดหรือตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรมการพัฒนาหรือจัดการศึกษา แต่ในทางตรงกันข้ามชุมชนจะเป็นฝ่ายปฏิบัติตามหรือให้ความร่วมมือสนับสนุนเป็นส่วนใหญ่ ทำให้ขาดการพินิจพิจารณาความสามารถในการฝึกคิดตัดสินใจ ดำเนินการด้วยตนเองอันส่งผลให้ชุมชนอ่อนแอไร้ซึ่งศักยภาพที่จะพัฒนาไปสู่การพึ่งพาตนเองได้ไม่ว่าทางเศรษฐกิจ สังคมและการศึกษาเพราะเหตุที่ชุมชนเกิดความอ่อนแอทางความคิดประกอบกับสังคมไทยมีลักษณะเป็นสังคมทอนกลอง จะเน้นการพัฒนาการศึกษาไทยที่ผ่านมากลับกลายเป็นระบบการศึกษาที่ทำลายล้างภูมิปัญญาไทยอย่างน้อย 4 นัย

โอวาท สุทธนารักษ์ (อ้างถึงใน ทรงพล ทรงจำ, 2541:8) ได้สรุปไว้ดังนี้

1. ภูมิปัญญาไทยแบบดั้งเดิมที่ ปู่ ย่า ตา ยาย แพร่ขยายแผนโบราณ ผู้อาวุโส ฯลฯ เป็นผู้นำถูกกีดกันให้อยู่นอกเส้นทางพัฒนาและการจัดการศึกษา
2. ระบบการศึกษาถูกแบ่งออกเป็นระดับไม่ประสานสัมพันธ์กัน
3. เกิดภาวะสมองไหลจากชนบทเข้าสู่เมือง
4. การศึกษากลายเป็นกระบวนการครอบงำชุมชนชนบททางวัฒนธรรมโดยสังคมเมือง

เมื่อเป็นเช่นนี้จึงมีความจำเป็นเร่งด่วนที่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจะต้องหันมาให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริงในการจัดการศึกษา กรมวิชาการกระทรวงศึกษาธิการเองก็ได้เปิดโอกาสให้ท้องถิ่นสามารถจัดการศึกษาที่มุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้เรียนให้สอดคล้องกับสภาพชีวิต เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่นตามหลักสูตรฉบับปรับปรุงพุทธศักราช 2533 (กรมสามัญศึกษา, 2536)

อุทัย บุญประเสริฐ (2543:154-156) ได้สรุปไว้ว่า หลักการสำคัญในการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานโดยทั่วไป ได้แก่

1. หลักการกระจายอำนาจ (Decentralization) ซึ่งเป็นการกระจายอำนาจการจัดการศึกษาจากกระทรวงและส่วนกลางไปยังสถานศึกษาให้มากที่สุดโดยมีความเชื่อว่า โรงเรียน เป็นหน่วยสำคัญในการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการศึกษาของเด็ก

2. หลักการมีส่วนร่วม (Participation or Collaboration or Involvement) เปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้อง และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการตัดสินใจ และร่วมจัดการศึกษาทั้งครู ผู้ปกครอง ตัวแทนชุมชน ตัวแทนศิษย์เก่าและตัวแทนนักเรียน การที่บุคคลมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา จะเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของและจะรับผิดชอบในการจัดการศึกษามากขึ้น

3. หลักการคืนอำนาจจัดการศึกษาให้ประชาชน (Return Power To People) ในอดีตการจัดการศึกษาจะทำกันหลากหลายบางแห่งก็ให้วัดหรือองค์กรในท้องถิ่นเป็นผู้ดำเนินการ ต่อมามีการรวมการจัดการศึกษาไปให้กระทรวงศึกษาธิการเพื่อให้เกิดเอกภาพและมาตรฐานทางการศึกษา แต่เมื่อประชากรเพิ่มมากขึ้น ความเจริญต่างๆ รุดหน้าไปอย่างรวดเร็ว การจัดการศึกษาโดยส่วนกลางเริ่มมีข้อจำกัดเกิดความล่าช้าและไม่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียน และชุมชนอย่างแท้จริง จึงต้องมีการคืนอำนาจให้ท้องถิ่นและประชาชนได้จัดการศึกษาอีกครั้ง

4. หลักการบริหารตนเอง (Self Managing) โรงเรียนเป็นหน่วยปฏิบัติตามนโยบายของส่วนกลาง โรงเรียนไม่มีอำนาจอย่างแท้จริง สำหรับการบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐานนั้น ไม่ได้ปฏิเสธเรื่องการทำงานให้บรรลุเป้าหมายและนโยบายของส่วนรวม แต่มีความเชื่อว่าวิธีการทำงานให้บรรลุเป้าหมายนั้นทำได้หลายวิธี แล้วแต่สภาพพร้อมและสถานการณ์ของโรงเรียน ผลที่ได้น่าจะมีประสิทธิภาพสูงกว่าเดิมที่ถูกกำหนดมาจากส่วนกลางไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือทางอ้อม

5. หลักการตรวจสอบและถ่วงดุล (Check and Balance) ส่วนกลางมีหน้าที่กำหนดนโยบายและควบคุมมาตรฐาน มีองค์กรอิสระตรวจสอบคุณภาพการบริหาร และการจัดการศึกษา เพื่อให้มีคุณภาพและมาตรฐานเป็นไปตามที่กำหนดและเป็นไปตามนโยบายของชาติ

ส่วน วิชาวัน อู๋ รัตน์ (2544:75) ได้สรุปไว้ว่า หลักการ แนวคิดในการบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (SBM) ดังนี้

การบริหารที่มีความเป็นอิสระในการตัดสินใจในการบริหารจัดการ (Autonomy)

- 1.1 ด้านวิชาการ
- 1.2 ด้านงบประมาณ
- 1.3 ด้านบริหารบุคคล
- 1.4 ด้านการบริหารทั่วไป

2. หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่มีส่วนได้ส่วนเสีย (Participation) ในรูปแบบของคณะกรรมการ

3. การบริหารจัดการต้องตอบสนองและสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครองและชุมชนมากที่สุด

จากหลักการดังกล่าวทำให้เกิดความเชื่อมั่นว่า การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School-Based Management) จะเป็นการบริหารงานที่ทำให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากกว่ารูปแบบการจัดการศึกษาที่ผ่านมา

อุทัย บุญประเสริฐ (2543:40-44) ได้สรุปรูปแบบที่สำคัญของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานไว้ 4 รูปแบบ ดังนี้

1. รูปแบบที่มีผู้บริหารโรงเรียนเป็นหลัก (Administration Control SBM.) ผู้บริหารเป็นประธานคณะกรรมการ ส่วนกรรมการอื่นๆ ได้มาจากการเลือกตั้งหรือคัดเลือกจากกลุ่มผู้ปกครอง ครูและชุมชน คณะกรรมการมีบทบาทให้คำปรึกษา แต่อำนาจการตัดสินใจจะอยู่ที่ผู้บริหารโรงเรียน
2. รูปแบบที่มีครูเป็นหลัก (Professional Control SBM) เกิดจากแนวคิดที่ว่า ครูเป็นผู้ใกล้ชิดนักเรียนมากที่สุด ย่อมรู้ปัญหาได้ดีกว่าและสามารถแก้ปัญหาได้ตรงจุด ฉะนั้น คณะครูจะมีสัดส่วนมากที่สุดในคณะกรรมการโรงเรียน ผู้บริหารยังคงเป็นประธาน คณะกรรมการโรงเรียน บทบาทของคณะกรรมการโรงเรียนจึงเป็นคณะกรรมการบริหาร
3. รูปแบบที่ชุมชนมีบทบาทหลัก (Community Control SBM) แนวคิดที่สำคัญ คือ การจัดการศึกษา ควรตอบสนองความต้องการและคำนิยามของผู้ปกครองและชุมชนมากที่สุด ตัวแทนของผู้ปกครองและชุมชนจึงมีสัดส่วนในคณะกรรมการโรงเรียนมากที่สุด ตัวแทนผู้ปกครองและชุมชน เป็นประธานคณะกรรมการ โดยมีผู้บริหารโรงเรียนเป็นกรรมการและเลขานุการ บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการโรงเรียนเป็นคณะกรรมการบริหาร
4. รูปแบบที่ครูและชุมชนมีบทบาทหลัก (Professional Community SBM) แนวคิดเรื่องนี้เชื่อว่าทั้งครูและผู้ปกครอง มีความสำคัญในการจัดการศึกษาให้แก่เด็ก เนื่องจากทั้ง 2 กลุ่ม ต่างอยู่ใกล้ชิดนักเรียนมากที่สุด รับรู้ปัญหาและความต้องการได้ดีที่สุด สัดส่วนของครูและผู้ปกครองในคณะกรรมการโรงเรียนจะมีเท่าๆ กัน แต่มากกว่าตัวแทนอื่นๆ ผู้บริหารโรงเรียนเป็นประธาน บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการโรงเรียนเป็นคณะกรรมการบริหาร

จากความหมายดังกล่าวสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนคือ การเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการคิด ร่วมมือในกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน เมื่อมีปัญหาพร้อมพิจารณาตัดสินใจ ร่วมรับผิดชอบ สนับสนุน ช่วยเหลือ ปรับปรุงกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียนในการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ผู้บริหาร ครู ชุมชนมีบทบาทสำคัญที่ทำให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพ บรรลุตามวัตถุประสงค์โดยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทำให้ทุกฝ่ายตระหนักถึงความจำเป็นในการที่จะต้องร่วมมือกันพัฒนา มีส่วนในการรับผิดชอบทำให้เกิดความเจริญของชุมชน

3. ชุมชนกับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

การจัดการศึกษาของไทยเรานั้นได้รับอิทธิพลมาจากประเทศตะวันตกมาโดยตลอด เมื่อเริ่มมีการจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบทำให้การศึกษาของเราไม่ตอบสนองชุมชน โดยเฉพาะชุมชนในชนบท ซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศ คูมบี้ (Coombs, 1980:139) ได้กล่าวถึงการจัดการศึกษาในประเทศที่กำลังพัฒนาว่า สภาพการศึกษาในเมืองดีกว่าการศึกษาในภูมิภาคอย่างมาก ทำให้ชนชั้นกลางและชนชั้นสูงอยู่ในภาคเศรษฐกิจที่ดีกว่าเด็กอื่น โรงเรียนในเมืองมีอุปกรณ์สมบูรณ์ มีครูดีและมีครูครบถ้วน อัตราการเข้าเรียนสูง มีคนจบการศึกษามาก สถานศึกษาในระดับสูงจึงเกิดในเมืองทั้งหมด เด็กฉลาดที่อยู่ในเมืองย่อมมีโอกาสเรียนสูงกว่าเด็กฉลาดเท่ากันที่อยู่ในชนบท ยิ่งกว่านั้นสูตรลอกแบบมาจากประเทศนั้นก็เหมาะสมสอดคล้องกับสิ่งแวดล้อมในเมืองซึ่งทันสมัย ซึ่งสอดคล้องกับ เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2539:29) ได้สรุปไว้ว่า นโยบายการเมืองการปกครองที่มีศูนย์กลางเอาไว้ที่ส่วนกลางรวมทั้งแนวคิดที่จะพัฒนากรุงเทพฯ ให้เป็นอภิธานครแล้วคาดหวังให้เกิดการกระจายความเจริญสู่ภูมิภาคเอง กรุงเทพฯ จึงกลายเป็นศูนย์กลางทางการศึกษาที่ก่อให้เกิดความไม่เท่าเทียมกัน ทำให้เด็กชนบทและในเมืองมีโอกาสทางการศึกษาแตกต่างกันรุนแรงมากยิ่งขึ้น

อมรวิรัช นาคทรพรพ (2539:5) ให้ทัศนะไว้ว่า สภาพการจัดการศึกษาที่ก่อให้เกิดปัญหาสภาพการแตกแยกของครอบครัวและชุมชน พร้อมทั้งการถอนรากเหง้าชาวนาฝีมือนมาเป็นคนงานไร้ฝีมือ การที่ชุมชนมิได้มีส่วนร่วมวางแผน ผลิตทางและรับผิดชอบการจัดการศึกษาในท้องถิ่นของตน ทั้งยังไม่มีมาตรการช่วยเหลือของตน หรือมีข้อจำกัดในการใช้สิทธิของตนในการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา

การศึกษาที่จัดโดยภาครัฐเพียงฝ่ายเดียวนั้นไม่สามารถทำให้การจัดการศึกษามบรรลุเป้าหมายได้ พร้อมทั้งไม่สามารถแก้ปัญหาชุมชนเด็กนักเรียนไม่รู้จักแม่กระทั่งชุมชนที่ตนอาศัยอยู่ ไม่ทราบความเป็นมาของชุมชน ปัญหาความต้องการในชุมชน เขามุ่งเพียงเรียนเพื่อให้ได้ระดับการศึกษาสูงขึ้น แต่กระแสหลักของภาครัฐ เกิดช่องว่างทางการศึกษาระหว่างชุมชน การศึกษาที่ไม่สามารถตอบสนองความต้องการของชุมชน ทำให้ผลผลิตทางการศึกษาของเราด้อยคุณภาพ ไม่สอดคล้องกับสังคมโดยรวม

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2539:97-100) ได้สรุปไว้ว่า การจัดการศึกษาของภาครัฐในปัจจุบันมุ่งเน้นการเรียนในระดับสูงขึ้นไปเป็นการสอบเอาคะแนนเพื่อเลื่อนชั้น การสอบเรียนต่อในระดับต่างๆ ทำให้เกิดผู้แพ้ผู้ชนะ วิธีการเรียนแบบบันไดคางา ผู้เรียนถนัดในการท่องจำเพื่อให้สอบผ่านเท่านั้น การศึกษาจึงมีผลกระทบมากมาย เช่น นักเรียนไม่สนใจอ่านหนังสือนอกห้องเรียน เพราะมีผลต่อการสอบน้อยมาก มีการกวัดวิชาเพื่อสอบเข้าในระดับสูงขึ้น 12 ปีแห่งการเรียนได้

ทำลายเยาวชนเหล่านี้ ทำให้เขาขาดความรับผิดชอบต่อสังคม ผู้เรียนในระดับมหาวิทยาลัยที่ผ่านกระบวนการจัดการศึกษาแบบที่รัฐหยิบยื่นให้นี้ไม่เอื้อต่อการพัฒนาสังคม วิถีชีวิตของชุมชน ความเป็นจริงของประเทศ เมื่อระบบการศึกษาที่ชุมชนไม่ได้มีส่วนร่วมในการกำหนดหรือบริหารแล้ว บุคลากรที่ผลิตออกมารับใช้สังคมก็ไม่สามารถตอบสนองปัญหาอันที่มีอยู่อย่างหนาแน่นและยังยืนนาน ระบบการศึกษาตั้งแต่ระดับต้นจนถึงระดับมหาวิทยาลัยนั้นจึงห่างไกลจากวิถีชีวิตของคนในชุมชนเป็นอย่างมาก ทำให้การพัฒนาประเทศเป็นไปอย่างล่าช้า การพัฒนาประเทศและการที่ประเทศจะมีความสามารถในการแข่งขันในสังคมโลกมีปัจจัยอยู่ 4 ประการคือ

1. มีคุณภาพของประชากรกับกำลังคน ถ้าใครมีประชากรที่มีคุณภาพ มีกำลังคนที่เพียงพอจะแข่งกับใครก็ได้
2. มีขีดความสามารถในการจัดการ
3. มีระบบสารสนเทศ คือข้อมูลที่สมบูรณ์เพียงพอที่จะใช้ในการตัดสินใจ
4. มีเทคโนโลยีที่เหมาะสมสามารถพึ่งพาตนเองได้และใช้เทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาไม่ว่าจะเป็นการเกษตร อุตสาหกรรม หรือแม้แต่การดำรงชีวิตประจำวัน

การที่จะสร้างให้มีปัจจัยทั้ง 4 ประการนั้น หนีไม่พ้นสิ่งกา. จักข. โดยคนเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุด เป็นปัจจัยการนำการพัฒนาซึ่งเกี่ยวข้องกับกา. ศ. ม. ทั้งสิ้น การศึกษาของไทยที่จะนำเราเข้าสู่การแข่งขันในเวทีโลก ช่วยให้สังคมไทยดำรงความเป็นไทย โดยเปลี่ยนแปลงให้ทันสมัยได้ โดยทั้งสองอย่างสมดุลกันไม่ขาดกันอันมีรูปแบบดังนี้

1. การศึกษาต้องเป็นการศึกษาตลอดชีวิต หมายความว่า คนตั้งแต่เกิดจนตายจะต้องการปัจจัยทางการศึกษาเพื่อพัฒนาชีวิต การงาน
2. การศึกษาเป็นการศึกษาสำหรับทุกคน เมื่อเป็นประชาธิปไตยมากขึ้น การศึกษา คือโอกาสทางการศึกษา ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสิทธิมนุษยชนที่จะได้รับการศึกษาต้องมีเครือข่ายทางการศึกษา การเรียนรู้ เทคโนโลยีที่ผสมการกลมกลืน ทักษะในการหาสาระความรู้ที่เพียงพอที่จะเรียนรู้ด้วยตนเอง
3. การศึกษาเพื่อพัฒนาค่านิยม การเรียนรู้เรารู้เขาเป็นสิ่งที่จำเป็น คนต้องเข้าใจตนเองและผู้อื่น เข้าถึงจริยธรรม มีโลกทัศน์ที่กว้างไกล มีการพัฒนาค่านิยมทั้งที่เป็นสากลและค่านิยมที่เป็นของไทยที่ต้องดำรงรักษาไว้ ในขณะที่เราก้าวสู่เวทีโลกที่กว้างออกไป และทำอะไรให้เราสามารถรักษาเอกลักษณ์ไทยไว้อย่างไม่ขัดกันทั้งสองอย่าง

ในการจัดการศึกษา ชุมชนถือได้ว่าเป็นทรัพยากรที่สำคัญในการจัดการศึกษา การจัดการศึกษาจะสำเร็จได้ ผู้เรียนจะมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับความร่วมมือระหว่างชุมชนกับสถานศึกษาเป็นหลัก สำนักงานปฏิรูปการศึกษา (2545:127-128) ได้ให้แนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนไว้ว่า

1. ต้องร่วมคิดระหว่างประชาชนด้วยกันเองกับเจ้าหน้าที่ของภาครัฐหรือองค์กรภาคเอกชนในการจัดการเรียนการสอน โดยดำเนินการกันเองตามความสามารถ เช่น จัดชั้นเรียนโดยครอบครัวในชุมชนร่วมกันจัดขึ้น และขอความร่วมมือจากวิทยากรจากเขตพื้นที่การศึกษา

2. แสดงความคิดเห็นโต้แย้งการตัดสินใจในการกำหนดนโยบาย การกำหนดหลักการ วิธีการเกี่ยวกับการจัดการศึกษาได้อย่างกว้างขวาง และมีสิทธิที่จะขอให้ผู้ที่รับผิดชอบนำข้อขัดแย้งมาประชุมปรึกษาหารือกันกับประชาชนหรือองค์กรต่างๆ ในชุมชน เพื่อปรับปรุงการดำเนินการด้านการศึกษาให้เหมาะสม

3. ร่วมคิด ร่วมรับผิดชอบกำหนดหลักสูตรวิชาที่จะให้มีการเรียนการสอนในโรงเรียน ให้ตรงตามความต้องการและความจำเป็นในการใช้ความรู้ ให้เหมาะสมกับการดำรงชีวิตอยู่ในชุมชน

4. คัดเลือกตัวแทนเข้าไปเป็นกรรมการในสถานศึกษาในชุมชน เพื่อช่วยเหลือการบริหารจัดการศึกษา ทั้งในด้านการจัดการอุปกรณ์การเรียนการสอน วัสดุอุปกรณ์จำเป็นต้องใช้ รวมถึงงบประมาณด้วย

5. สามารถเข้ามามีส่วนร่วมให้มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการบริหารจัดการศึกษา เมื่อเห็นว่าการดำเนินการไม่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนตามที่มุ่งเป้าหมายไว้

6. มีสิทธิในการติดตามและประเมินผลการบริหารจัดการด้านการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทุกระดับ เพื่อยกระดับให้ทำงานอย่างจริงจัง ทุ่มแท้กับการทำงานเต็มความสามารถ

7. การมีส่วนร่วมดำเนินงานด้านศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีต่างๆ ตั้งแต่เริ่มต้นและติดตามการดำเนินงานต่อไป กิจกรรมไม่เหมาะสมควรแก้ไขปรับปรุงให้เหมาะสม

8. ร่วมพิจารณาการศึกษาขององค์กรภาครัฐ ภาคเอกชนและองค์กรของประชาชน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541:23) ได้ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของชุมชนที่จะเข้ามามีส่วนรับผิดชอบพัฒนาการศึกษาอย่างจริงจัง ดังนี้

1. ชุมชนต้องถือเป็นภาระหน้าที่ที่จำเป็นจะต้องร่วมกันพัฒนาการศึกษาให้ชุมชนเจริญก้าวหน้า เพื่อใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือพัฒนาลูกหลานของชุมชนให้มีคุณภาพ โดยพยายามผลักดันให้โรงเรียนหรือประถมศึกษาเป็นหน่วยงานศูนย์กลางการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น

2. ชุมชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการวิเคราะห์เพื่อหาจุดพัฒนาให้ลูกหลานร่วมกับคณะครูในโรงเรียน โดยร่วมแสดงความคิดเห็นและร่วมแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นให้ได้รับความสำเร็จ

3. ร่วมค้นหาผู้ที่มีความรู้ความสามารถในท้องถิ่นเข้าร่วมให้การศึกษาในโรงเรียน เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของชุมชนท้องถิ่น ผสมผสานกับความรู้สมัยใหม่ที่ทางโรงเรียนจัดให้

4. ชุมชนเข้าร่วมการปฏิบัติงานช่วยเหลือสนับสนุนการพัฒนาโรงเรียน เช่น การปรับปรุงซ่อมแซมอาคารเรียน อาคารประกอบ จัดและตกแต่งสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน ร่วมรณรงค์หาทุนการศึกษาเพื่อพัฒนาโรงเรียน ตลอดจนร่วมจัดทำกิจกรรมต่างๆ ที่ทางโรงเรียนจัดขึ้น

5. ร่วมตรวจสอบผลการพัฒนาโรงเรียน การจัดการศึกษาของโรงเรียน หากพบปัญหาหรือข้อบกพร่องที่เกิดขึ้นก็เข้ามาร่วมแก้ปัญหาและอุปสรรคนั้นร่วมกัน

6. สร้างความภูมิใจในผลงานการพัฒนาการศึกษาร่วมกัน โดยการที่ชุมชนรับรู้ความเจริญก้าวหน้าของโรงเรียนและร่วมกันภาคภูมิใจในผลงานการพัฒนาโรงเรียน การพัฒนาการศึกษาที่จะประสบผลสำเร็จ โดยชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาเป็นลำดับผลความสำเร็จ

อาจกล่าวได้ว่าชุมชนมีความสำคัญเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา แต่ละฝ่ายพึ่งพากันและเอื้อประโยชน์ซึ่งกันและกัน ดังนั้นจึงต้องร่วมกันพัฒนาให้การจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพเกิดประสิทธิผลมากที่สุด โดยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทำให้ทุกฝ่ายตระหนักถึงความจำเป็นในการที่จะต้องร่วมมือกันพัฒนา มีส่วนในการรับผิดชอบทำให้เกิดความเจริญของชุมชน ชุมชนเกิดความภาคภูมิใจ ความรู้สึกเป็นเจ้าของและร่วมกันพัฒนาไม่มีที่สิ้นสุด

4. การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

สวรศ วงศ์สิงห์ (2547:19) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนไว้ดังนี้ โรงเรียนกับชุมชนเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกันจนยากที่จะแยกออกจากกันได้ ทั้งนี้เพราะโรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน โดยภารกิจสำคัญของโรงเรียนคือ การพัฒนานุเคราะห์ให้มีคุณสมบัติที่เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของสังคมและชุมชน ภารกิจนี้ทำให้โรงเรียนมีบทบาทหน้าที่ต่อชุมชนโดยตรง เช่นเดียวกับชุมชนเองก็มีบทบาทหน้าที่โดยตรงต่อโรงเรียนเช่นกัน ทั้งนี้เพราะโรงเรียนตั้งขึ้นเพื่อชุมชน ชุมชนจึงควรมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายนโยบายและทิศทางในการดำเนินงานของโรงเรียน รวมทั้งช่วยสนับสนุนโรงเรียนในด้านต่างๆ เพื่อให้โรงเรียนสามารถปฏิบัติการกิจได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ แต่ความสัมพันธ์ของโรงเรียนกับชุมชนจะเป็นไปในทางทิศใดย่อมขึ้นอยู่กับปัจจัยประกอบหลายประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัจจัยเกี่ยวกับบทบาทของโรงเรียนและชุมชนที่ปฏิบัติต่อกัน

สมบัติ สาคำ (2548:7-8) สังคมไทยมีความผูกพันกันมาตั้งแต่อดีต นับตั้งแต่การศึกษาเล่าเรียนกันที่วัด โดยมีพระสงฆ์เป็นครูสอนและต่อมาได้มีการตรากฎหมายขึ้น และกำหนดบังคับให้นุตรหลานทุกคนต้องเข้ารับการศึกษ พร้อมกับมีการจัดตั้งโรงเรียนขึ้นทั่วประเทศ สำหรับการศึกษาในปัจจุบันนับวันจะมีความสำคัญมากขึ้นต่อการดำรงชีพของทุกคน โรงเรียนจึงเป็นสถานการศึกษาในท้องถิ่นที่ถือว่าเป็นองค์กรของภาครัฐที่มีความใกล้ชิดกับประชาชน และเป็นของชุมชนมากที่สุด เนื่องจากโรงเรียนมีอยู่ทุกแห่งที่มีชุมชนอาศัยอยู่ และเป็นองค์กรที่ชุมชนให้ความไว้วางใจมาก เพราะโรงเรียนมีหน้าที่ให้ความรู้ อบรมสั่งสอนบุตรหลานของคนในชุมชน ให้เป็นผู้มีสติปัญญา มีความรู้ความสามารถ มีความประพฤติที่ดีงาม เมื่อโตขึ้นก็จะได้มีวิชาไปประกอบอาชีพที่ดี ทุจริต และสามารถอาศัยอยู่ร่วมกับผู้อื่นในชุมชนได้อย่างมีความสุข ซึ่งการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเป็นแนวคิดที่ผู้บริหารควรให้ความสำคัญและมองเห็นประโยชน์ร่วมกัน แสวงหาความร่วมมือกับบุคคลทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาทั้งในโรงเรียนและชุมชน ทั้งนี้เพื่อนำไปสู่การสร้างมิตรภาพและความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน อันจะส่งผลให้การปฏิบัติงานของโรงเรียนประสบผลสำเร็จมากยิ่งขึ้น

เสรี พุทธรพวน (2546:30-31) ให้ทัศนะไว้ว่า การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เป็นกิจกรรมที่ผู้บริหารโรงเรียนจัดทำขึ้นทั้งในและนอกโรงเรียน เพื่อให้บุคคลในโรงเรียนและบุคคลในชุมชนรายรอบโรงเรียนได้รับรู้ด้วยกันอย่างติดต่อกัน ทั้งนี้เพื่อความเข้าใจซึ่งกันและกัน เกิดความร่วมมือกันและช่วยเหลือกันให้ได้ประโยชน์ และสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนเป็นงานสนับสนุนที่ช่วยให้การดำเนินงานของโรงเรียนคล่องตัวไม่ติดขัด โดยอาศัยความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน โรงเรียนกับชุมชนจะต้องเป็นผู้ให้และผู้รับ แนวทางในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นตลอดเวลา ทุกสถานที่ตามสถานการณ์ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องตระหนักว่าความสัมพันธ์ระดับบุคคลจะพัฒนาเป็นความสัมพันธ์ระดับหน่วยงาน ดังนั้นแนวคิดพื้นฐานที่สำคัญที่สุดคือ การยอมรับในความเป็นคน ในความคิดและพฤติกรรมของคนที่ไม่แสดงออกและจะปฏิบัติต่อคนอื่นเหมือนกับที่ต้องการให้คนอื่นปฏิบัติต่อท่าน ความสัมพันธ์ระดับบุคคลมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องก็จะก่อให้เกิดการขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาโรงเรียนอย่างยั่งยืน

กระทรวงศึกษาธิการ (2545:193-205) การบริหารจัดการงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน มีแนวทางการดำเนินการ 4 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ การศึกษาวิเคราะห์และวิจัยชุมชน การฝึกอบรมและพัฒนา การให้และรับบริการของชุมชนและเครือข่ายการเรียนรู้ ผู้บริหารสถานศึกษาควรบูรณาการ องค์ประกอบต่างๆ ดังกล่าวไปใช้ในสถานศึกษา โดยยึดหลักการจัดการศึกษาเป็นหน้าที่ของชุมชน งานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเป็นงานที่สำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในปัจจุบัน ซึ่งชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องมี

บทบาทและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เพื่อให้สอดคล้องเป็นไปตามความต้องการดังปรากฏตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ระบุว่าให้การจัดการศึกษา ยึดหลักการมีส่วนร่วมรวมทั้งส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสารและรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่างๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งหาวิธีสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การพัฒนา ระหว่างชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในมาตรา 41 ระบุว่าให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิจัดการศึกษาในระดับใดระดับหนึ่งหรือทุกระดับตามความพร้อมความเหมาะสม และความต้องการ ภายในท้องถิ่น นอกจากนี้สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติได้กำหนดแผนพัฒนา การศึกษาฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545-2549) เปิดโอกาสให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรเอกชนและ สถาบันอื่นๆ ได้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอย่างทั่วถึง อันจะส่งผลต่อการปรับปรุงกระบวนการ เรียนรู้ที่หลากหลาย พัฒนาระบบบริหารจัดการศึกษาในทุกระดับให้มีประสิทธิภาพ โปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ทั้งด้านคุณภาพและมาตรฐาน

การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนอาจกล่าวได้ว่า โรงเรียนเป็นศูนย์กลางของชุมชนใน การพัฒนาด้านต่างๆ เป็นแหล่งรวมวิชาการสาขาต่างๆ ให้ชุมชน เป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน กิจกรรมในโรงเรียนจะประสบผลสำเร็จได้เพราะ โรงเรียนได้รับความร่วมมือและความช่วยเหลือ จากบุคคลในชุมชน ทั้ง 2 หน่วยงานจะดีใจทั้ง 2 และ ก็อยู่ซึ่งกันและกัน

5. แนวทางการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

การหาแนวทางและวิธีการเพื่อพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนนั้นมีความ จำเป็นอย่างยิ่งในการบริหารงานของโรงเรียน ซึ่งผู้ศึกษาได้นำเสนอแนวทางตามประเด็น ขอบข่ายของงาน 16 งาน ได้แก่ งานให้บริการชุมชน งานรับความช่วยเหลือสนับสนุนจากชุมชน งานการเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่นๆ งานที่เกี่ยวข้องกับคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน งานการจัดตั้งกลุ่ม ชมรม สมาคม มูลนิธิฯ และงานด้านการประชาสัมพันธ์

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2545:200) ได้กำหนดแนวทางใน การดำเนินงานพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนนั้น ดังนี้

1. งานให้บริการชุมชน

เป็นงานที่โรงเรียนให้บริการกับชุมชนตามความสามารถที่โรงเรียนจะดำเนินการ ได้มีแนวทางในการดำเนินงานดังนี้

- 1.1 ให้บริการด้านข่าวสารแก่ชุมชน
- 1.2 จัดบริการส่งเสริมสุขภาพอนามัยแก่ชุมชนในระดับโรงเรียน
- 1.3 ให้บริการด้านส่งเสริมอาชีพ
- 1.4 ให้บริการด้านนันทนาการแก่ชุมชน
- 1.5 จัดบริการทางวิชาการ
- 1.6 ให้บริการด้านอาคารสถานที่
- 1.7 ให้บริการด้านวัสดุครุภัณฑ์
- 1.8 ให้บริการด้านการเป็นผู้นำและการให้ความร่วมมือในการพัฒนาชุมชน

2. งานรับความช่วยเหลือสนับสนุนจากชุมชน

งานรับความช่วยเหลือสนับสนุนจากชุมชน หมายถึง การได้รับความช่วยเหลือจากชุมชนทุกอย่าง มีแนวทางในการดำเนินงานดังต่อไปนี้

2.1 รับความช่วยเหลือด้านวิชาการจากชุมชน เช่น ได้รับความช่วยเหลือในรูปแบบของวิทยากรท้องถิ่น สถานประกอบการ การเชิญวิทยากรมาให้ความรู้ การให้นักเรียนไปฝึกงาน หรือการศึกษานอกสถานที่ ตลอดจนการแสดงความคิดเห็นในการพัฒนาทางการศึกษา เป็นต้น

2.2 รับความช่วยเหลือจากชุมชนด้านทุนทรัพย์ วัสดุอุปกรณ์ และแรงงานจากชุมชน เช่น การรับความช่วยเหลือด้านทุนการศึกษา เงินสนับสนุนในการจัดกิจกรรมต่างๆ เงินบริจาคสร้างถาวรวัตถุ ฯลฯ

3. งานเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่นๆ เป็นการดำเนินงานหรือกิจกรรมของโรงเรียนที่เอื้ออำนวยให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน มีแนวทางในการดำเนินงาน เช่น การเชิญผู้ปกครองนักเรียน ประชาชนและบุคลากรในหน่วยงานอื่นเข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียนและชุมชน ได้แก่ การจัดนิทรรศการในโรงเรียน การจัดงานประจำปี การจัดงานวันปีใหม่ เป็นต้น

4. งานเกี่ยวกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นงานด้านนโยบายที่โรงเรียนจะเฝ้าปฏิบัติตามระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2543 ซึ่งต้องดำเนินการตั้งแต่การสรรหา การเสนอแต่งตั้ง การเสริมความรู้บทบาทหน้าที่ การจัดประชุม และการดูแลให้ปฏิบัติตามระเบียบดังกล่าว เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพการพัฒนาตามที่รัฐและประชาชนต้องการ

5. งานการจัดตั้งกลุ่ม ชมรม สมาคมหรือมูลนิธิฯ เป็นงานเพื่อแสวงหาแนวทางและความร่วมมือจากชุมชน ได้แก่ การสนับสนุนให้ชุมชนได้มีโอกาสจัดตั้งกลุ่ม ชมรม สมาคม

หรือมูลนิธิฯ เพื่อให้มีกิจกรรมช่วยเหลือสนับสนุนโรงเรียน ให้คำปรึกษาหรือร่วมมือกันพัฒนาโรงเรียนให้มีความพร้อมในด้านต่างๆ มากขึ้น

6. งานด้านการประชาสัมพันธ์ ได้แก่ การเผยแพร่ข่าวสารการดำเนินงานของโรงเรียนให้ชุมชนได้รับทราบโดยวิธีการต่างๆ เพื่อให้ทุกคนเกิดความภูมิใจในผลงานร่วมกัน รวมทั้งจะเป็นการสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชนที่จะช่วยให้โรงเรียนปฏิบัติงานด้วยความสะดวกราบรื่นยิ่งขึ้น กิจกรรมประชาสัมพันธ์ ได้แก่ การประชุมผู้ปกครอง การพบปะเยี่ยมเยียน การออกข่าวทางสื่อสารมวลชน เสียงตามสาย เป็นต้น

ส่วน พนิชดา วีระชาติ (2542:55-56) ได้ให้แนวทางและวิธีการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนไว้ดังนี้

1. จัดให้มีการปฐมนิเทศผู้ปกครองนักเรียนในวันเปิดภาคเรียน โดยชี้แจงถึงวัตถุประสงค์ของการศึกษาและการดำเนินงานของโรงเรียน ทั้งด้านการสอน การอบรมบ่มนิสัย และการพัฒนาในด้านต่างๆ
2. เชิญผู้ปกครองมาเยี่ยมชม โรงเรียน เช่น มาชมการเรียนการสอน ชมการแสดงของนักเรียน เป็นต้น
3. เชิญผู้ปกครองมาร่วมแก้ไขปัญหาลูกๆ เกี่ยวกับตัวเด็ก เช่น เด็กก้าวร้าว เด็กติดยาเสพติด ฯลฯ
4. ให้ครูไปเยี่ยมผู้ปกครองและนักเรียนที่บ้าน เพื่อให้เกิดความเข้าใจอันดีต่อกัน
5. ให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วม ในกิจกรรมของโรงเรียน
6. จัดตั้งสมาคมผู้ปกครอง เพื่อเสริมความสัมพันธ์ระหว่างบ้านและโรงเรียน

มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์ (2543:124) ได้เสนอแนวทางวิธีการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน สรุปได้ดังนี้

1. ประชาสัมพันธ์โรงเรียน เพื่อเปิดโอกาสให้ชุมชนได้รับทราบถึงการดำเนินงานและโครงการต่างๆ ของโรงเรียน ทำให้ชุมชนรู้ถึงปัญหาและความต้องการของโรงเรียน โอกาสที่จะให้ความร่วมมือช่วยเหลือโรงเรียนก็จะทำได้สะดวกขึ้น
2. กำหนดบทบาทของคณะกรรมการที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาของโรงเรียนให้ชัดเจนในเรื่องขอบข่ายของงานที่รับผิดชอบ เพื่อป้องกันการเกิดปัญหาการก้าวก่ายงานบริหารประจำของผู้บริหารโรงเรียนได้
3. ปรับปรุงความสัมพันธ์ระหว่างสมาคมผู้ปกครองและครูกับโรงเรียนให้เป็นรูปแบบของการรับและการให้ซึ่งกันและกัน

4. โรงเรียนควรติดตามชีวิตการทำงานของศิษย์เก่า เพื่อให้ความช่วยเหลือในบางโอกาสที่เห็นสมควร การพัฒนาความสัมพันธ์จะดียิ่งขึ้นเพราะบรรดาศิษย์เก่าต่างมีบทบาทหน้าที่ในชุมชน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2545:199) ได้เสนอแนวทางการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ดังนี้

1. การติดต่อกับชุมชนต้องมุ่งให้เกิดเจตคติที่ดี
2. ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ตลอดระยะเวลาทั้งในและนอกโรงเรียน
3. สร้างความเข้าใจอันดีให้เกิดขึ้นทั่วไป ไม่จำกัดเฉพาะกลุ่ม
4. รับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของประชาชนในชุมชน
5. ใช้วิธีการดำเนินงานง่ายๆ และเป็นกันเองกับประชาชน
6. ใช้วิธีการดำเนินการให้หลากหลายที่เหมาะสมกับสภาพแต่ละชุมชน
7. ให้เกียรติและยกย่องชุมชนที่ให้ความร่วมมืออย่างสม่ำเสมอ
8. ปรับปรุงการประชาสัมพันธ์ให้มีประสิทธิภาพ
9. ใช้หลักมนุษยสัมพันธ์ โดยการให้ประชาชนได้มีบทบาทมากที่สุด

สมบัติ สาคำ (2548:19) ได้ให้แนวทางการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนไว้ดังนี้ นอกจากจะต้องยึดหลักในด้านการสร้างมนุษยสัมพันธ์ ความจริงใจ การให้เกียรติซึ่งกันและกันแล้ว ผู้บริหาร โรงเรียนจะต้องเป็นผู้ดำเนินการจัดกิจกรรมให้หลากหลาย ทั้งภายในและนอกโรงเรียน มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และต้องพิจารณาโดยองค์รวมคือ โรงเรียนและชุมชนจะต้องพัฒนาไปพร้อมๆ กัน จึงจะเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ยั่งยืน

ปรีชา คัมภีรปกร (2540:124-125) ให้แนวทางการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนไว้สรุปได้ ดังนี้

1. การประชาสัมพันธ์โรงเรียน
2. การสร้างความสัมพันธ์ทางคณะกรรมการเกี่ยวกับการศึกษาของโรงเรียน
3. การสร้างความสัมพันธ์ทางสมาคมผู้ปกครองและครู
4. การสร้างความสัมพันธ์ทางสมาคมหรือชมรมศิษย์เก่า
5. โรงเรียนกับชุมชน เป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกันจนยากที่จะแยกออกจากกันได้ ทั้งนี้

เพราะโรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน โดยภารกิจที่สำคัญของโรงเรียนคือ การพัฒนาบุคลากรให้มีคุณสมบัติที่เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของสังคมและชุมชน ภารกิจนี้ทำให้โรงเรียนมีบทบาทหน้าที่ต่อชุมชนโดยตรง เช่นเดียวกับชุมชนเองก็มีบทบาทหน้าที่โดยตรงต่อโรงเรียนเช่นกัน ทั้งนี้เพราะโรงเรียนตั้งขึ้นเพื่อชุมชน ชุมชนจึงควรมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย นโยบาย และ

ทิศทางในการดำเนินงานของโรงเรียน รวมทั้งช่วยสนับสนุนโรงเรียนในด้านต่างๆ เพื่อให้โรงเรียนสามารถปฏิบัติภารกิจได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ แต่ความสัมพันธ์ของโรงเรียนกับชุมชนจะเป็นไปในทิศทางใดย่อมขึ้นอยู่กับปัจจัยประกอบหลายประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัจจัยเกี่ยวกับบทบาทของโรงเรียนและชุมชนที่ปฏิบัติต่อกัน

โดยสรุปแล้วการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน สิ่งสำคัญหลายประการได้แก่ ความจริงใจ การยอมรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของชุมชน อันเป็นการสร้างความเข้าใจอันดีให้เกิดขึ้นทั่วไปไม่จำกัดเฉพาะกลุ่ม โดยให้ชุมชนได้มีบทบาทมากที่สุด

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ปรีชา ไชโย (2541) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษาดำเนินตามทัศนะของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอสบปราบ จังหวัดลำปาง พบว่าสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาโรงเรียน โดยร่วมเป็นคณะกรรมการเสนอแนะความคิดเห็นต่อผู้บริหาร สนับสนุนทรัพยากร กำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมาย นอกจากนี้แล้วยังร่วมในการจัดตั้งองค์การในการร่วมพัฒนาการจัดการเรียน การจัดการเรียนเพื่อความร่วมมือในชุมชนในด้าน การส่งเสริมสนับสนุนการปฏิบัติงานของครู การยกย่องชมเชยครูในการปฏิบัติงานและเป็นผู้นำในการจัดกิจกรรมเพื่อความร่วมมือระหว่างชุมชนเป็นผู้เสนอโครงการพัฒนาคุณภาพการศึกษา เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นการสนองตอบต่อความต้องการของชุมชนและยังมีการควบคุม ติดตามการปฏิบัติงานของโรงเรียน รวมทั้งร่วมประเมินผลของการปฏิบัติงาน

ทรงพล ทรงจำ (2541) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารวิชาการ โรงเรียนมัธยมศึกษา ศึกษากรณีโรงเรียนฝายกวางวิทยาคม อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา พบว่าการเข้ามามีส่วนร่วมในด้านวิชาการมีน้อยเพราะชุมชนมีความเชื่อมั่นในนโยบายของโรงเรียน ชุมชนมีความต้องการใช้ข้อมูลจากชุมชนมาเป็นหลักสูตรในโรงเรียน เพื่อช่วยแก้ไขปัญหและพัฒนาท้องถิ่น ส่วนในด้านจัดการเรียนการสอนชุมชนสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ท้องถิ่นงบประมาณในการพัฒนางานวิชาการ ผลการศึกษาได้สรุปปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วมของชุมชนพบว่าชุมชนมีส่วนร่วมในด้านวิชาการมีน้อยเพราะชุมชนขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดการศึกษาของโรงเรียนในด้านเหล่านี้

เอกราช ฉัตรใจคำ (2542) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการโรงเรียนของคณะกรรมการโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าคณะกรรมการโรงเรียนมีส่วนร่วมในการให้การสนับสนุนการจัดกิจกรรมต่างๆ ภายในโรงเรียน

เพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เป็นตัวแทนประสานงานของโรงเรียน การวางแผน การจัดหาทรัพยากรช่วยเหลือทางด้านงบประมาณ และการร่วมตรวจสอบการใช้จ่ายเงินงบประมาณ นอกจากนี้คณะกรรมการยังช่วยเหลืองานทางด้านวิชาการในด้านการใช้วัสดุ การเรียนการสอนที่มีอยู่ในชุมชน ร่วมวางแผนในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรและการส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นเพื่อการศึกษาของนักเรียน

ลาวัลย์ วงศ์ขันแก้ว (2542) ได้ศึกษาความคิดเห็นของผู้ปกครองเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในโรงเรียนบ้านหลุ่ง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาอำเภอคลอง จังหวัดแพร่ พบว่าผู้ปกครองต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาทั้งในด้านการให้คำปรึกษา เสนอแนวทางการพัฒนา การปรับปรุงอาคาร สถานที่ให้สะอาดร่มรื่น ส่วนในด้านการบริหาร ด้านการจัดการเรียนการสอนมีการส่งเสริมสนับสนุนด้านวัสดุ ครุภัณฑ์ อุปกรณ์ต่างๆ ในกระบวนการศึกษา การให้บริการด้านความรู้ ภูมิปัญญา แหล่งเรียนรู้ในชุมชนเป็นแหล่งศึกษา ผู้ปกครองต้องการใช้บริการของโรงเรียนเป็นแหล่งวิทยาการของชุมชน สำหรับปัญหาและอุปสรรคในการเข้ามามีส่วนร่วมของผู้ปกครอง คือ ฐานะทางเศรษฐกิจ ความรู้ความเข้าใจในหลักสูตรและกระตือรือร้นต่อการสื่อสารกับทางโรงเรียนไม่ดีพอ

ศักดิ์ชัย ชัยวิรัตน์ (2542) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการพัฒนาเด็กประถมศึกษา โรงเรียนประตูปา อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย พบว่าผู้ปกครองมีความสนใจในการจัดการศึกษาของโรงเรียน และยังมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการจัดการศึกษา พัฒนาพื้นฐานของเด็ก เช่น การอาบน้ำ การแปรงฟัน โดยกิจกรรมการมีส่วนร่วม คือ การให้คำแนะนำส่งเสริมพัฒนาการของเด็ก สนใจข่าวสารและร่วมมือกับทางโรงเรียนในการพัฒนานักเรียนทุกๆ ด้าน นอกจากนี้แล้วยังให้การสนับสนุนช่วยเหลือโรงเรียนทางการเงินและทรัพยากรที่จำเป็น

จันทรนถ เจริญสำ (2543) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาของโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเขียงของ จังหวัดเชียงราย พบว่าผู้ปกครองมีส่วนร่วมด้านการจัดกิจกรรมและประสบการณ์ภายในห้องเรียน โดยการเยี่ยมชมห้องเรียน และครูให้ข้อเสนอแนะกับครู ภายนอกห้องเรียนผู้ปกครองจัดหาอุปกรณ์ครุภัณฑ์ ปรับปรุงสนามเด็กเล่น การปลูกต้นไม้บริเวณโรงเรียน การประชาสัมพันธ์โรงเรียน การติดต่อสื่อสารกับทางโรงเรียน การร่วมประชุม การดูแลความปลอดภัยให้กับนักเรียน สนับสนุนโครงการอาหารกลางวัน สำหรับปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาของชุมชนพบว่า มาจากการไม่มีความรู้ในการจัดการศึกษาของโรงเรียน ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ เป็นต้น

บุญเลิศ ทิพจร (2544) ได้ศึกษาแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารโรงเรียน ประถมศึกษาตามทักษะของบุคลากรในชุมชนอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ชุมชนมีความพร้อมในการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา การตัดสินใจ การปฏิบัติตามแผนของโรงเรียนให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน ชุมชนมีความพร้อมในทุกด้านทั้งด้านความรู้ ประสบการณ์ ทรัพยากร บุคลากรในการปฏิบัติงานตามโครงสร้าง ช่วยเหลือสนับสนุนประสานงานทั้งในและนอกองค์กร และด้านการประเมินผลชุมชนมีส่วนร่วมตามระเบียบ ส่วนแนวทางให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหาร การวางแผนมาจากความต้องการของชุมชนด้านการจัดการขององค์กร ให้ชุมชนร่วมกำหนดแบบอย่างหลากหลาย ด้านการประสานงานให้โรงเรียนเป็นแกนกลางในการประสานตามแผนและทรัพยากรในชุมชน ด้านการประเมินผลให้ชุมชนร่วมในการเสนอแนะและประเมินผลเพื่อพัฒนา และการบริหารงานทั่วไปให้โรงเรียนเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน โดยชุมชนมีส่วนร่วมรับผิดชอบทรัพยากรในการบริหารแก่โรงเรียน

ณรงค์ อภัยใจ (2549) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของโรงเรียนบ้านเมืองกุด อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียนในหลายรูปแบบ ทั้งเป็นคณะกรรมการสถานศึกษา เป็นพื้นฐาน การมีส่วนร่วมในการพัฒนาสถานศึกษา เช่น การระดมทรัพยากรในการพัฒนา การสถานที่ การร่วมกิจกรรมในสถานศึกษา การส่งเสริมสนับสนุนวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในด้านการวางแผน การประสานงาน การจัดสรรทรัพยากร และการประเมินผลมีน้อย เป็นเพราะประชาชนไม่มีความรู้ในการจัดการศึกษา ไม่มีเวลาในการมีส่วนร่วม ภาวะเศรษฐกิจของประชาชนไม่ดี และการที่จะทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียนให้เกิดประสิทธิภาพนั้น โรงเรียนต้องเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกๆ ด้าน ของการจัดการศึกษาให้มากขึ้น

ณรงค์ แผ้วพลสง (2539) ได้ศึกษาการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ในเขตการศึกษา 11 ในทักษะของครู ก่อ ตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ เป็นครูโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ในเขตการศึกษา 11 จำนวน 450 คน จาก 72 โรงเรียน เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า เกี่ยวกับระดับการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนด้านต่างๆ สถิติที่ใช้คือ ค่าคะแนนเฉลี่ย ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติ t-test การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว ผลการวิจัยพบว่าระดับการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนรวมทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาแต่ละด้านได้ผลปรากฏว่า ด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนอยู่ในระดับสูง ส่วนของการประชาสัมพันธ์ การให้บริการ และความร่วมมือในด้านต่างๆ แก่ชุมชน การมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน การจัด

โรงเรียนเป็นศูนย์กลางอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ย การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในเมืองและชนบทรวมทุกด้านพบว่าไม่แตกต่างกัน

ศุภยดี มินทร (2536) ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการศึกษาในสังคมไทย แนวคิด ปัญหา อุปสรรคและแนวทางในอนาคต ผลการวิจัยพบว่าการจัดการศึกษาในอนาคตต้องตั้งอยู่บนหลักการมีส่วนร่วมของประชาชน ประชาชนมีส่วนกำหนดรูปแบบเนื้อหาวิธีการที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน รัฐจะต้องลดบทบาทการควบคุมเป็นการสนับสนุน ประชาชนตระหนักถึงสุขภาพของตนเอง ให้ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและเรื่องอื่นๆ ที่ส่งผลกระทบต่อชีวิตและชุมชนของตนเองมากยิ่งขึ้น

เมตต์ เมตต์การุณจิต (2539) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการศึกษา โรงเรียนเทศบาลพบว่า ยังไม่เป็นไปตามหลักการทั้งในด้านจุดมุ่งหมาย การคัดเลือกกรรมการศึกษา ปริมาณการเข้าร่วมและการใช้ศักยภาพการบริหารยังไม่เพียงพอ

ชูชาติ พ่วงสมจิตร (2540) ได้ศึกษาการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียนประถมศึกษาในเขตปริมณฑล กรุงเทพฯ ผลการวิจัยพบว่า

1. ปัจจัยที่ส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในโรงเรียนคือ
 - 1.1 สภาพแวดล้อม สังคมวัฒนธรรม ลักษณะนิสัยพื้นฐานของคนไทย
 - 1.2 ชุมชน ความรักชาติ ความรู้สึกเป็นเจ้าของสวัสดิภาพของบุตรหลาน
 - 1.3 โรงเรียน ความสัมพันธ์อันดีกับชุมชน
2. ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในโรงเรียนคือ
 - 2.1 สภาพแวดล้อม เศรษฐกิจแบบอุตสาหกรรมทำให้คนในชุมชนไม่มีเวลาว่าง
 - 2.2 ชุมชน เช่น ความเสื่อมศรัทธา ความไม่ผูกพันกับชุมชน
 - 2.3 โรงเรียน วิธีปฏิบัติงานของโรงเรียนทำให้เกิดความเดือดร้อนในชุมชน

ศุวลักษณ์ บุญเรือง (2541) ได้ศึกษาแนวทางการส่งเสริมชุมชนให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา จัดตั้งคณะกรรมการประถมศึกษาจังหวัดลำปาง พบว่าแนวทางการปฏิบัติในการส่งเสริมชุมชนให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียนนั้น ผู้บริหารและบุคลากร ครู ควรเข้าไปมีบทบาทในองค์กรท้องถิ่นในลักษณะเป็นที่ปรึกษาประสานงาน เป็นคณะกรรมการ รวมทั้งสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อชุมชน สร้างจิตสำนึกรับผิดชอบร่วมกันเพื่อให้เกิดความร่วมมือจากทุกฝ่าย

สุทธิรักษ์ ปิ่นทากานนท์ (2543) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาทุกขั้นตอน ส่วนปัจจัยเกี่ยวเนื่องที่มีผล

ต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาพบว่า ทุกปัจจัยมีผลกระทบต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนทั้งสิ้น

สวร สวงศ์สิงห์ (2547) ได้ศึกษาบุคลากรทางการศึกษากับบทบาทที่เกี่ยวกับการส่งเสริมชุมชนให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่เขต 1 พบว่าการจัดการศึกษายังประสบปัญหาอยู่หลายด้านเนื่องจากสภาพเศรษฐกิจ สังคม ศักยภาพของชุมชน บุคลากรทางการศึกษาขาดความรู้ทักษะในวิชาชีพ การบริหารงานตามนโยบาย ยังไม่เอื้อให้เกิดศักยภาพอย่างเพียงพอต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา บุคลากรทางการศึกษาต้องสำนึกและตระหนักถึงความสำคัญในการแก้ปัญหาจัดการศึกษาอย่างเป็นองค์รวม อยู่ที่ว่าภาระงานความร่วมมือซึ่งกันและกันระหว่างโรงเรียนชุมชนให้เกิดความเข้าใจในบทบาทของตนเอง การที่จะผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในองค์การให้มีพฤติกรรมแห่งการเรียนรู้ที่จะทำได้จึงเป็นชุมชนได้ใช้การศึกษาเข้ามาเพื่อพัฒนาชุมชนอย่างแท้จริง

ศุภนิษฐ์ สุวรรณมณี (2534) ได้ศึกษาการบริหารงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 186 คน ครูจำนวน 320 คน และกรรมการศึกษา จำนวน 216 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นจำนวน 42 ข้อ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าความแปรปรวนใช้ t -test และ f -test ทดสอบสมมุติฐาน ผลการวิจัยพบว่า ระดับปัญหาการบริหารงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียน ครูอาจารย์และกรรมการศึกษาเป็นรายด้าน และรายชื่ออยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน ระดับปัญหาการบริหารงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของผู้บริหารโรงเรียนตามทัศนคติของผู้บริหารโรงเรียนที่ระดับการศึกษาประถมศึกษาในตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียนและขนาดโรงเรียนต่างกัน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ยงกฤษ จันทนา (2535) ได้ศึกษาการจัดกิจกรรมพื้นฐานของโรงเรียนในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเพชรบูรณ์ กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 110 คน ครูผู้รับผิดชอบโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท (กศ.พช.) จำนวน 110 คน ซึ่งผู้บริหารและครูอยู่ในโรงเรียนระดับประถมศึกษาในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทจังหวัดเพชรบูรณ์ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามมี 2 ตอน ตอนแรกเป็นแบบตรวจสอบรายการ ตอนที่สองเป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า เพื่อสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีดำเนินการจัดกิจกรรมพื้นฐานทั้ง 4 ด้าน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าคะแนนเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า สภาพแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกของโรงเรียนในการดำเนินการจัดกิจกรรมตามโครงการ มีสภาพที่ดีพอสมควรและมีความสะดวกตามความจำเป็น วิธีดำเนินการจัดกิจกรรมพื้นฐานของโรงเรียนในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท (กศ.พข.) ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร โรงเรียนและครูผู้รับผิดชอบโครงการในด้านต่างๆ คือ กิจกรรมศูนย์วิชาการท้องถิ่น กิจกรรมศูนย์บริการข่าวสาร กิจกรรมทำแปลงสาธิตการเกษตรและกิจกรรมสหกรณ์ร้านค้าในโรงเรียนมีการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง

สุจินต์ สีใส (2537) ได้ศึกษาความคิดเห็นของคณะกรรมการกลุ่มและครูวิชาการ กลุ่มโรงเรียนประถมศึกษาเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมเพื่อบริการชุมชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานี กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยคณะกรรมการกลุ่มโรงเรียนจำนวน 224 คน ครูวิชาการกลุ่มโรงเรียนจำนวน 114 คน รวม 338 คน ซึ่งได้จากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่าและแบบสอบถามปลายเปิด สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าคงที่ ผลการวิจัยพบว่า คณะกรรมการกลุ่มและครูวิชาการกลุ่มโรงเรียนมีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานในการจัดกิจกรรมเพื่อบริการชุมชนทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง แต่ให้ความสำคัญด้านการมีส่วนร่วมกับประชาชนในการพัฒนาชุมชนและด้านการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมในท้องถิ่นมากกว่าด้านการให้บริการวิชาการและอาชีพ ด้านกีฬาและนันทนาการ การจัดบริการข้อมูลข่าวสาร การประสานงานระหว่างหน่วยพัฒนาต่างๆ การจัดบริการข้อมูลข่าวสารในด้านการเปรียบเทียบ การปฏิบัติงานตามตัวแปลด้านสถานภาพ การบริหารของกลุ่มมีความเห็นต่อการจัดกิจกรรม เพื่อบริการชุมชนไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยทางสถิติในด้านปัญหาและอุปสรรคคือ กลุ่มโรงเรียนขาดงบประมาณในการดำเนินงาน ส่วนด้านชุมชนพบว่าผู้นำท้องถิ่นไม่ค่อยมีเวลา ให้ความสำคัญต่อการร่วมมือกับโรงเรียนในการจัดกิจกรรมเพื่อบริการชุมชนน้อย

อารีย์วิทย์ ตะกุลราช (2538) ได้ศึกษาปัญหาการบริหารงานประชาสัมพันธ์ของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตการศึกษา 6 ด้านการวางแผนการจัดหาทรัพยากร การจูงใจให้ปฏิบัติงาน การประเมินผลงานและศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัญหา การบริหาร การประชาสัมพันธ์ของโรงเรียนกับคุณลักษณะของผู้รับผิดชอบงานประชาสัมพันธ์ สังกัดกรมสามัญศึกษา 6 จำนวน 360 คน โดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น ใช้แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่าจำนวน 67 ข้อ โดยการหาค่าเฉลี่ย หาค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน พบว่า ปัญหาโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง เรียงตามลำดับคือ การจัดหาทรัพยากร การจูงใจให้ปฏิบัติงาน การประสานงาน การประเมินผลงาน การวางแผน เมื่อศึกษาความสัมพันธ์พบว่า ทุกคู่ไม่มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางเศรษฐกิจ

นิทัศน์ ไชยเมธี (2537) ได้ศึกษาการบริหารงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ตั้งอยู่ในกิ่งเมืองกิ่งชนบทของจังหวัดเชียงใหม่ พบว่าการที่โรงเรียนไม่สามารถพัฒนาความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนได้นั้นมีสาเหตุที่สำคัญคือ

1. ผู้บริหารให้ความสำคัญต่อชุมชนน้อยมาก
 2. ครูและหน่วยงานที่รับผิดชอบไม่สนใจ และเห็นว่าเป็นภาระส่วนเกินที่ทำให้เสียเวลาและเปล่าประโยชน์
 3. โรงเรียนไม่ได้วางแผนศึกษาสภาพปัญหา ไม่มีการสำรวจทรัพยากรในชุมชน
 4. สภาพของชุมชนที่แวดล้อมโรงเรียนเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาความสัมพันธ์
- ผู้บริหารโรงเรียนจะให้ความสำคัญในการบริหารงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนน้อยกว่าการบริหารงานในด้านอื่นๆ ในด้านความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ทั้งผู้บริหารและครูยังไม่ได้มุ่งเน้นในงานด้านนี้มากนัก ปัญหาเกี่ยวกับขาดแคลนงบประมาณในการดำเนินการด้วยเหตุนี้ทำให้ผู้วิจัยสนใจจะศึกษาการดำเนิน การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โดยทำการศึกษาโรงเรียนในเมืองและชนบทขนาดใหญ่ กลาง เล็ก โดยวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล จะใช้วิธีการสังเกต สภาพทั่วไปของโรงเรียน ตรวจสอบแผนปฏิบัติการ และรูปถ่าย การปฏิบัติกิจกรรม สัมภาษณ์ครู ผู้รับผิดชอบในเรื่องการจัดเตรียม กิจกรรมการดำเนินกิจกรรม การนิเทศและประเมินผล การจัดกิจกรรมและปัญหาในการดำเนินกิจกรรม สัมภาษณ์คณะกรรมการสถานศึกษา ในการมีส่วนร่วมส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

พิมพา ตามี (2540) ได้ศึกษาความต้องการของผู้ปกครองในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียนประถมศึกษา อำเภออมล้อย จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าการที่จะให้ผู้ปกครองเกิดความรู้สึกอยากช่วยเหลือและเต็มใจที่จะเข้าร่วมมือในการพัฒนาโรงเรียน โรงเรียนควรพัฒนาความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ปกครอง ตั้งใจปฏิบัติงาน รับผิดชอบต่อหน้าที่ เอาใจใส่พัฒนาการศึกษาให้เด็กสร้างผลงานและประชาสัมพันธ์ให้ผู้ปกครองทราบ เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือและศรัทธาให้เกิดขึ้น ซึ่งจะส่งผลดีต่อความร่วมมือระหว่างบ้านและโรงเรียน จากการศึกษาดังกล่าวสรุปได้ว่า ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครองยังไม่มีรูปแบบของการพัฒนาที่ยั่งยืน ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครองและชุมชนยังไม่เห็นความสำคัญและไม่มีส่วนร่วม ส่วนใหญ่มุ่งสร้างความสำคัญโดยการให้ความร่วมมือช่วยเหลือสนับสนุนกิจกรรมหรืองานของแต่ละฝ่ายในบางโอกาส ส่งผลให้การพัฒนาการศึกษาของโรงเรียนล่าช้าไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร

สวัสดี วงศ์วัจนสุนทร (2541) ได้ศึกษาการดำเนินงานของคณะกรรมการ โรงเรียนมัธยมศึกษาตามแนวทางการปฏิรูป สรุปว่ามีการจัดตั้งคณะกรรมการ โรงเรียน โดยผู้บริหารเชิญให้เป็นกรรมการและส่วนใหญ่จะเคยร่วมเป็นคณะกรรมการ โรงเรียนมาก่อน จุดอ่อนของการจัดตั้ง

คณะกรรมการ โรงเรียนคือ คณะกรรมการ ไม่มีส่วนร่วมในการพิจารณา สำหรับการปฏิบัติงานของ คณะกรรมการ โรงเรียนนั้นส่วนใหญ่ได้ร่วมวิเคราะห์นโยบาย เป้าหมายการปฏิรูปการศึกษาสภาพ ปัจจุบันปัญหาของโรงเรียน ร่วมกำหนดแผนงาน ร่วมกิจกรรม สนับสนุนเงินและเผยแพร่ชื่อเสียง ของโรงเรียน สำหรับปัญหาของคณะกรรมการ โรงเรียนคือ ไม่มีเวลามาปฏิบัติหน้าที่ มาปฏิบัติ หน้าที่ไม่ครบ ไม่มีประสิทธิภาพในการทำงาน ขาดความเข้าใจในภาระหน้าที่ ส่วนแนวทางในการ จัดตั้งคณะกรรมการ โรงเรียนนั้นควรเลือกผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับงานด้านการศึกษา มีเวลา เพียงพอและควรมีการประชุมอย่างต่อเนื่อง

สุรพงษ์ ไกรวานิช (2544) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอสบปราบ จังหวัดลำปาง ในด้านการวางแผนงาน โรงเรียน พบว่าส่วนใหญ่คณะกรรมการสถานศึกษาและครูควรมีส่วนร่วมทุกชั้นระดับ ที่ ด้านการ บริหารโรงเรียน ด้านการเรียนการสอน การติดตามกำกับโดย การให้คำแนะนำปรึกษา ให้ข้อเสนอแนะ และโรงเรียนควรจัดเผยแพร่ความรู้และบทบาทอำนาจหน้าที่ให้แก่คณะกรรมการ สถานศึกษา เพื่อให้เข้าใจถึงบทบาทของตนเองและเข้ามามีส่วนร่วม ในการบริหาร โรงเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ มากยิ่งขึ้น

บุญฤทธิ์ พูนสวัสดิ์ (2544) ได้ศึกษาความต่งการในการพัฒนาของคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดลำพูน พบว่าคณะกรรมการ สถานศึกษามีความต้องการในการพัฒนาความรู้เกี่ยวกับการกำหนดนโยบายและแผนพัฒนาของ สถานศึกษา หลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน การบริหารจัดการ การส่งเสริมให้มีการรณรงค์ ทรัพยากรเพื่อการศึกษา ความสัมพันธ์กับชุมชน การรายงานผลการดำเนินงานประจำปีของสถานศึกษา การปฏิบัติหน้าที่ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อยู่ ในระดับมาก ส่วนเรื่องอื่นๆ ที่คณะกรรมการสถานศึกษามีความต้องการคือ การพัฒนาความรู้ เกี่ยวกับขั้นตอนการจัดทำแผนพัฒนาโรงเรียน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวปฏิรูปการ ควบคุมคุณภาพ การศึกษา การให้การสนับสนุนและบริหารงบประมาณงานด้านบุคลากรและการ ประสานงาน ด้านความสัมพันธ์กับชุมชน

สมบัติ สาคำ (2548) ได้ศึกษาแนวทางในการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับ โรงเรียนบ้านไร่แดง อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน พบว่าทุกฝ่ายมีความเห็นที่คาดหวังให้คณะกรรมการ โรงเรียนและประชาชนปฏิบัติหน้าที่และมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในระดับมาก แต่ในสภาพที่ เป็นจริงแล้วประชาชนและคณะกรรมการ โรงเรียนปฏิบัติหน้าที่อยู่ในระดับน้อย มีส่วนร่วมในการ ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการพัฒนาด้านวัตถุ การก่อสร้างอาคารสถานที่ การสนับสนุนด้านแรงงาน การ บริจาคทรัพย์สินของและอุปกรณ์ต่างๆ เป็นส่วนใหญ่ สำหรับปัญหาที่พบได้แก่ โรงเรียน ประชาชน

และคณะกรรมการ โรงเรียนไม่เห็นความสำคัญซึ่งกันและกัน ไม่เข้าใจบทบาทอำนาจหน้าที่ของตนเอง สรุปว่าคณะกรรมการสถานศึกษาส่วนใหญ่ต้องการมีส่วนร่วมในการบริหารงานของโรงเรียน การจัดการเรียนการสอน การควบคุมคุณภาพการศึกษา การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาเป็นต้น และในขณะเดียวกันคณะกรรมการสถานศึกษามีความต้องการพัฒนาตนเองในด้านความรู้ ความเข้าใจในบทบาทอำนาจหน้าที่ เพื่อร่วมกับโรงเรียนจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้ศึกษาเห็นว่า การหาแนวทางที่จะให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีความพร้อมและมีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษาของโรงเรียนให้ประสบผลสำเร็จได้จะต้องอาศัยองค์ประกอบหลายประการ เช่น ความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเอง ความต้องการ ความเสียสละ การอุทิศตนและเวลา จึงเป็นภารกิจสำคัญอย่างยิ่งของโรงเรียนที่ต้องให้การส่งเสริมสนับสนุน ประสานงาน และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับทุกฝ่ายให้เกิดขึ้นเพื่อประโยชน์ร่วมกันด้วยความจริงใจ